

קונספירציית ה"אנחנו"

אינני מאמין בהתקמותן של חברות, אינני מחבב את תצורתן של חברות, אבל אני מוצא את עצמי כל הזמן מתמודד איתן, חי בתוכן, רואה דרכן. "טוב, חברה, בואו נפרק את זה". ראשית, ישנו בידודו של האטום, התר אחר מקום שיאכסנו, שיכילו בתור חלק ממנו, או בכל צורה שתעניק לאנשים החולפים מבט של "תראו את ההוא שם". אך לכל קבוצה קיימת גם האפשרות להיות בדלנית, ממש כמו כל אינדיבידואל: ה"אנחנו" החדש הזה, אפשר שיהיה ריק כשם שיזכה לסיפוק. יש לו פוטנציאל להיות אטומי בפירוודו מקבוצות אחרות, כפי שאדם מתבודד מאנשים אחרים. זוהי הבעיה בחיי משפחה. רכוש, נדל"ן, מרחב. אך "עבורנו", הקבוצה (תהא היא משפחתית, אסתטית, חברתית או לאומית) היא רק היבט נוסף בחיינו הממוסחרים – מפני שאנחנו צורכים את התצורות, לצד רוב הדברים האחרים, כסחורות, ובאותו התהליך – גם אנחנו בעצמנו נסחרים. (ונניח לשאלה עד כמה חלוקות ומפלגות פוליטיות יהיו שונות מקבוצות של "אמנים", ואת מקומם של קיבוצים המבוססים על דיכוי מעמדי בצד אחד, ואת דיכוי המיעוטים – נשים, גייז, חולי נפש – בצד השני). יוצא מכך שאנו משתמשים בקבוצות בתור תגים – מגנים – הממסכים אותנו מפלישת החוץ, האחרים, ובאותה מידה סוככים עלינו מתוך הפולשנות הטורה שלו, שלהם (וכך מעניקים לנו מקום לכבוש ולאכלס). אינני רואה במקלט כזה רמאות או חוסר הכרה, כפי שאני רואה בו "בואו נסתכל בזה, נבחן את המגבלות שלו, נבין מה אנחנו יכולים לעצב מחדש": קריאה נגד שיתוק שייווצר מתחושה של גבולות מקובעים, ללא אפשרות, או לפני אפשרות שלנו להשתתף ביצירתם. "הסכנה היא שדרישותינו מעצמנו תרמוסנה את מה שאנחנו באמת מרגישים". הסכנה היא שנסתיר את עצמנו בתוך התזזית להצהיר מי אנחנו.

אנחנו מפחדים לומר שירה, מפחדים מן המטלה – ועל-כן הפעולה הפשוטה של קבלת הסחורה – "הו! הוא מחונן לאללה" – לעולם אינה

מספקת. הייתי רוצה לראות יותר מאשר סנטימנטים מובעים בצורה יפהפייה "בדרכה של" פלונית. "היא ממש פיצחה אותי", אך למרבה הצער, לא **אותנו**. אפשר לחשוב שאנחנו בקטיף אגוזים. קשה לדבר על תוכן בימינו, כשכולם מצביעים על עקבות רעיונותיהם כאילו **הן**, העקבות, הן "זה". אבל אנחנו לא רוצים רק המשגות. "**אבל**, כוונתי היא שפלונית באמת אומרת משהו", שהיא הדרך הלא נכונה לנסח את הנקודה. אבל: די לכלים ריקים. זהו ההכרח אשר יוצר את הצורה אשר נטבעת; לא סתם "מבנים", אלא אלו שעל-פיהם אנו חיים, אלו שאנו חיים בתוכם ואלו שבהם אנחנו **נתקלים** –

"להשיג את זה". "להשתמש בזה". "מעמיד פנים". "מדמיין". "בנקודת פתיחה עדיפה". "במחלוקת". "סמכות שבכנות מדברת מתוך לבה, מגלה לנו שכאן...". "ירכיים מדהימות". "בעיות בבלוטת התריס". "הו! למה עשית את זה". "האין זה **נוצרי מצדך**". "חסד". "קבר". "מריה של הפרחים". "חור פתוח, 7-15 סנטימטרים מן הקצה האחורי של הלשון, אשר...". "באופן טבעי". "אינטלקטואלי מדי". "מתאמץ מדי". "רגשני מדי". "יווני". "... כזה שלעתים היית מקווה שיוביל לתחושה גדולה יותר של הכרח, כזו של למה בכלל לטרוח לכתוב את זה". "מכאן, מסתירים העננים המנמיכים את הנוף" –

זוהי כתיבה מרוכזת-שפה ושאר תארים של תולדות האמנות. למשל, נכון אמנם שהצורך בהכרה, בהנחה שהיצירה היא חשובה, דורש שתבצע איזושהי פעולה. דברים אמנם נחתכים, אך תוך בלבול עצום של כל המעורבים – מהו המשותף ומהו השונה – מבלי ששניהם הופכים מוגזמים. נוצר מעין חזון עוזעים כשאנו מביטים בעולם במונחים של התצורות שהתקמו. "ברגע מסוים הגבנו זה ליצירתו של זה, היינו שם זה עבור זה". "להסרתם התמידית של כולם אשר היו מאז ומעולם, בו זמנית?"

לא. דברים כאלו קורים בפועל, ויש להם ערך מעשי. ((דמינו עולם שבו אנשים מסתדרים בשורות לפי צבע השיער שלהם. או כמה מאוחדת חבורת אמנים המאוגדת לפי גוון הכחול בו הם משתמשים, או לפי המקום בו הם חיים (או גדלו, או בית הספר בו למדו) – חותם של סביבה משותפת

שמאפשר לקבע את תפיסת תולדות האמנות. איך נתפס ריצ'רד דיבנקורן "הניאו-פיגורטיבי" בעיניי אלו שרואים באמנות האבסטרקטית הא-פיגורטיבית את המפתח לדור הציירים שלו? והאם לא היה זה המפתח?)) אך הקביעה "הסופית" לא נחתכת ולא תיחתך. רק חיתוכים עבור "כאן" ו-"שם".

מתוך זיהוים של משוררים "צעירים" "פורצים" כחלק מקבוצה או מקהילה, עלולה לנבוע הכללתם בהיררכיה פטרנליסטית – ולמעשה טקס חניכה לשם קבלה להיררכיה כזו. בפשטות, חייבים להפשיט את הקירות ולבנות חדשים שיושמו במקומם. למעשה הדבר מתרחש תמיד, בין שמתכוונים לכך ובין שלא. אנו רואים דרך המבנים הללו שבנינו בעצמנו, ואיננו מסוגלים להסתדר בלעדיהם ולו לרגע, אך אין הם מקובעים אלא דווקא ארעיים. (...ששירה מתעצבת – מודעת ומשתנה – ליחסים החברתיים של הוצאות ספרים, קוראים, התכתבויות, קריאות וכו') (או, כפי שנוהגים לכנות באופן היסטורי, ה"מסורת") ושאמנם קהילה/ות השירה אינן תופעה משנית לכתיבה אלא תופעה ראשית. לכן אין די רק ב"לחשוב על היצירה". ובכל זאת, עדיין נדרש לחקור מהו היחס בין שירה "רגילה" לשירה "יוצאת מן הכלל", ומדוע יש להעריך את שתיהן במספר מובנים, ולהפחית מערכן במובנים אחרים (סנוביות, אליטיזם, ברנואייות, מודעות יתר להיסטוריה, פיזור עצמי וכו') – בעיקר בזמן בו מתרחשת עליה במספר האנשים ובפרט באלו העוסקים באמנות, ולא רק "גברים" אחדים "שם בחוץ" העוסקים בפעולה ה"הרואית" – ששירה, יחד עם השפה הכתובה כמדיום שלה, היא למעשה החקירה והמימוש של המכנה המשותף לבני האדם, "לנו", למי שאנחנו – "שאוחרת את חזונותינו בתוך נופיה".

או שיש לנו סדרה של רפובליקות בנות עם קונפליקט הרסני (כלומר פנימי) של מי יהיה ה-"ה" "בה"א הידיעה של בית המשפט, כשכל זה ימוג בקצב לעגני, כשאנו מפדלים בגונדולות שלנו במורד תעלות הזמן, ומביטים לאחור על שרידיו הרבים של המנייריזם התקופתי. רוצים לתת שמות? אני חש מנופח מאד סוף סוף ורוצה לנצל את ההזדמנות להודות לכולם. אילו רק אחזתי בעט נוצה. הייתי גובה 10 סנט בכל פעם שהם...

"כלומר חלק מהחומר הזה ממש מעיף אותך". מקום מצוין לקחת אותך לדייט וכיו"ב, כלומר זה ממש מרשים בנים. "רוצה לדעת משהו – משמח אותי מה שהם עשו לך..." יסודותיה של האימפריה הלשוואית במטבע של סגנון ייחודי הניתן לזיהוי – "אז אל תתמרכז על הטריטוריה שלי", "ובזה כוונתי היא אליך" הוא כנראה הכרחי בדיוק כמו האופרה של לוקה דלה רוביה. אך אין לעצור שם. "אנחנו" אין משמעו שאין עוד התקבצויות חברתיות חדשות – אף אחד לא צריך לפנות מקום – **זוהי הדקונסטרוקציה של הקבוצה, זהו המבט אל השפה, שהוא "אנחנו", ואינו יוצר את השפריץ האופנתי של "הדבר הבא".**

מה שקורה, שזה מה שיש כשמהו קורה ואתה אומר "הו! תראו את ה- - - הזוה" – ובכך במוחך הוא כבר שקע בתור - - -. אך לא רק כדי להתחבר – "הו! קלטתי את זה, עכשיו תנו לי להוציא קצת עבורכם". הקפיצות בתקליט, שרגלינו הרוקעות מדגישות, גורמות למחט לרקד בחוסר תיאום עם הקצב שאותו גופינו מבקשים לשמר... – להישאר נאמנים לעצמנו. "נאמנים?" אבל לא "להיגנב מזה", אלא להפוך את המלים שיוצאות כך מודעות יותר לעצמן וכך אנחנו נושאים ביתר אחריות ביחס עליהן, ולא "אומרים" אותן בכל הקיבולת שה"כישרון" שלנו מאפשר לנו, אלא **מתכוונים אליהן עם כוונה נודעת, שמניחה במקום "רק אמצעי לדמויות ולשינויים", ושמה את "השירה" – אותה גילדה נטולת חברים, שרק מדי פעם מישהו כזה או אחר מאיתנו מוצא אותנו בה, או ליתר דיוק, לא "אותנו" אלא את "אותן הברות כה מסודרות", ואנחנו רק צופים מן הצד, מתוך השדה בציבורי, מתכוונים בזה, שעכשיו כבר מאחורינו.**

1979

(מאנגלית: ערן הדס)